

EFTAn VALVONTAVIRANOMAISEN PÄÄTÖS**N:o 227/06/KOL,****tehty 19 päivänä heinäkuuta 2006,****Farice hf:lle myönnetystä valtiontuesta (Islanti)**

EFTAN VALVONTAVIRANOMAINEN ⁽¹⁾, joka

OTTAA HUOMIOON Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ⁽²⁾ ja erityisesti sen 61–63 artiklan sekä pöytäkirjan 26,

OTTAA HUOMIOON EFTAn jäsenvaltioiden sopimuksen valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta ⁽³⁾ ja erityisesti sen 24 artiklan,

OTTAA HUOMIOON valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 2 kohdan sekä II osan 4 artiklan 4 kohdan, 6 artiklan, 7 artiklan 3 kohdan ja 10 artiklan,

OTTAA HUOMIOON valvontaviranomaisen suuntaviivat ETA-sopimuksen 61 ja 62 artiklan soveltamisesta ja tulkinnasta ⁽⁴⁾ ja erityisesti niiden valtiontakauksia koskevan 17 luvun ja julkisviranomaisten osakkuuksia koskevan 19 luvun,

OTTAA HUOMIOON muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta Farice hf:lle myönnetyn valtiontuen osalta tehdyn valvontaviranomaisen päätöksen N:o 125/05/KOL ⁽⁵⁾, jossa kehoitettiin asianomaisia esittämään asiaa koskevat huomautuksensa,

sekä katsoo seuraavaa:

I TOSISEIKAT**1. MENETTELY**

Islannin viranomaiset ilmoittivat valvontaviranomaiselle Islannin EU-edustuston 27. helmikuuta 2004 päivätyllä kirjeellä, jolla lähetettiin eteenpäin valtionvarainministeriön 26. helmikuuta 2004 päiväty kirje, valtiontakauksesta merenalaista kaapelia

⁽¹⁾ Jäljempänä 'valvontaviranomainen'.

⁽²⁾ Jäljempänä 'ETA-sopimus'.

⁽³⁾ Jäljempänä 'valvonta- ja tuomioistuin sopimus'.

⁽⁴⁾ Suuntaviivat ETA-sopimuksen 61 ja 62 artiklan sekä valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan 1 artiklan soveltamista ja tulkintamista varten, EFTAn valvontaviranomainen hyväksynyt ja julkaissut 19. tammikuuta 1994 (EYVL L 231 ja ETA-täydennysosa N:o 32, 3.9.1994). Suuntaviivoja on muutettu viimeksi 29. maaliskuuta 2006. Jäljempänä 'valtiontuen suuntaviivat'.

⁽⁵⁾ Julkaistu EUVL C 277, 10.11.2005 ja EUVL:n ETA-täydennysosa N:o 56, 10.11.2005, s. 14.

koskevalle hankkeelle Islannissa (Farice-hanke). Kirje vastaanotettiin ja kirjattiin saapuneeksi 1. maaliskuuta 2004 (tapahtuma N:o 257593).

Lisätietoja esitettiin Islannin EU-edustuston 14. toukokuuta 2004 päivätyssä kirjeessä, jolla toimitettiin eteenpäin Islannin valtiovarainministeriön 13. toukokuuta 2004 päiväty kirje. Valvontaviranomainen sai kirjeen ja kirjasi sen saapuneeksi 14. toukokuuta 2004 (tapahtuma N:o 281472).

Käytyään Islannin viranomaisten kanssa kirjeenvaihtoa ⁽⁶⁾ valvontaviranomainen ilmoitti 26. toukokuuta 2006 päivätyllä kirjeellä Islannin viranomaisille, että se oli päättänyt aloittaa Farice hf:lle myönnetyn valtiontuen osalta valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 2 kohdan mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn (tapahtuma N:o 319257).

Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehty valvontaviranomaisen päätös N:o 125/05/KOL julkaistiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* ja sen ETA-täydennysosassa ⁽⁷⁾. Valvontaviranomainen kehotti asianomaisia esittämään huomautuksensa asiasta. Valvontaviranomainen ei saanut huomautuksia asianomaisilta.

Islannin viranomaiset esittivät huomautuksensa päätöksestä N:o 125/05/KOL 28. kesäkuuta 2005 päivätyllä kirjeellä (tapahtuma N:o 324236).

Kuten päätöksessä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta mainitaan, valvontaviranomainen oli erillisen kilpailumenettelyn yhteydessä tuonut esiin eräitä kilpailuongelmia Farice hf:lle lähettämässään, 31. tammikuuta 2003 päivätyssä kirjeessä.

⁽⁶⁾ Lisätietoja valvontaviranomaisen ja Islannin viranomaisten välisestä kirjeenvaihdosta on saatavilla muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdyssä valvontaviranomaisen päätöksessä N:o 125/05/KOL (EUVL C 277, 10.11.2005, s. 14).

⁽⁷⁾ EUVL C 277, 10.11.2005 ja EUVL:n ETA-täydennysosa N:o 56, 10.11.2005, s. 14.

Valvontaviranomainen oli myös pyytänyt Farice-hanketta koskevia tietoja, jotka olivat olennaisia hankkeen kilpailuvaikutuksen arvioimisen kannalta. Valvontaviranomainen esitti virallisen tietopyynnön Farice hf:lle 6. toukokuuta 2004 päivätyllä kirjeellä⁽¹⁾. Valvontaviranomainen sai Farice hf:n vastauksen 21. lokakuuta 2004. Tämä erillinen kilpailumenettely on saatettu päätökseen valvontaviranomaisen 2. kesäkuuta 2006 päivätyllä kirjeellä (tapahtuma N:o 1072261).

2. KUVAAUS TOIMENPITEISTÄ

2.1 FARICE-HANKKEEN KUVAAUS

Farice-hanke koskee Islannin ja Färösaaret Skotlantiin yhdistävän merenalaisen telekaapelin rakentamista ja ylläpitoa.

Islanti ja Färösaaret ovat vuodesta 1994 lähtien käyttäneet kansainvälisiin tietoliikenneyhteyksiin merenalaista CANTAT-3-tietoliikennekaapelia. CANTAT-3-kaapeli perustettiin konsortioksi. Sen käyttö oli mahdollista konsortioon kuulumalla⁽²⁾, peruuttamattomien käyttöoikeuksien kautta ja vuokraamalla kapasiteettia konsortion jäseneltä Teleglobelta. CANTAT-3-kaapelilla on liittämispisteitä Kanadassa, Islannissa, Färösaarilla, Tanskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Saksassa. CANTAT-3:n kanssa kilpailevien, Atlantin ylittävien kaapelijärjestelmien perustamisen myötä CANTAT-3:n perustajat pääsivät käyttämään muita, taloudellisempia yhteyksiä. Islantilaiset ja färösaarelaiset osapuolet olivat kuitenkin edelleen CANTAT-3-yhteyden varassa. Tämä oli yksi tekijä, jonka nämä osapuolet ottivat huomioon uuden yhteyden kehittämisen kohdalla. Lisäksi CANTAT-3-kaapeliin liittyi teknisiä rajoituksia, sillä se on kapasiteetiltaan rajallinen vanhemman sukupolven kaapeli, joka ei ole aina täysin luotettava. Islannin viranomaiset esittivät katsauksen CANTAT-3-yhteydessä vuosina 1995–2003 ilmenneisiin lukuisiin häiriötilanteisiin. Mikään muu kansainvälinen kuituverkkohanke ei ole vuoden 1994 jälkeen ulottunut näihin maihin, vaikka kansainvälisten ja alueiden välisten televiestintäyhteyksien kapasiteetti on yleisesti ottaen kasvanut. Islannin viranomaisten esittämien tietojen mukaan esteenä on ollut näiden maiden maantieteellinen eristyisyys ja markkinoiden rajallinen koko.

Toisena mahdollisuutena tarkasteltujen satelliittiyhteyksien kustannusten odotetaan nousevan, ja niitä pidetään joka tapauksessa sopimattomina välittämään viivästyksille arkaa internetliikennettä. Lisääntyneen televiestintäliikenteen käsittelemiseksi oli kehitettävä toinen vaihtoehto.

Farice-hanke sai alkunsa tuolloin lähes sataprosenttisesti valtion omistuksessa olleen islantilaisen teleoperaattorin Landssími Ís-

lands hf:n (jäljempänä 'Síminni'⁽³⁾) sekä Färösaarten vakiintuneen teleoperaattorin Føroya Telen aloitteesta. Ne harkitsivat merenalaisen kaapelin perustamista Reykjavíkin, Tórshavnin ja Edinburgiin välille. Vuonna 2002 tuli kuitenkin selväksi, ettei Farice-hanke pääsisi vauhtiin puhtaasti kaupallisena liiketoimintana⁽⁴⁾. Maaliskuussa 2002 tehdyssä toteutettavuustutkimuksessa kävi ilmi, ettei hanketta ollut mahdollista toteuttaa tavanomaisella hankerahoituksella. Hankkeen taakse ryhdyttiin etsimään laajaa yhteenliittymää sen toteuttamisen varmistamiseksi. Tämä johti kahteen päätökseen:

Ensinnäkin Islannin ja Färösaarten viestintäviranomaiset tulivat mukaan valmistelemaan hanketta. Erityisesti kaksi suurinta rahoittajaa, Síminni ja Føroya Tele, tekivät selväksi, etteivät ne olleet kiinnostuneita tarjoamaan tarvittavia lainatakuuksia koko televiestintämarkkinoiden puolesta⁽⁵⁾. Sen vuoksi Islannin valtion olisi osallistuttava hankkeeseen aktiivisella panoksella.

Toiseksi katsottiin olevan tärkeää, että Og Vodafone, merkittävä toimija Islannin televiestintämarkkinoilla, osallistuisi hankkeeseen aktiivisesti. Farice hf:n perustamisen lisäksi päätettiin, että olisi perustettava holdingyhtiö Eignarhaldsfélagið Farice ehf. (jäljempänä 'E-Farice')⁽⁶⁾ hoitamaan uuden siirtoverkon toimintaa. Tämän yhtiön hallussa olisivat kaikki islantilaiset osakkeet Faricesta, ja sen olisi ostettava Og Vodafonen kapasiteetti CANTAT-3-kaapelista. Síminnille tehtiin samanlainen tarjous, minkä tuloksena Islannin viranomaisten toimittaman IBM-raportin⁽⁷⁾ mukaan E-Farice päätyi hoitamaan kaikki Islannin kansainväliset kaapeliyhteydet. Kuten ilmoituksessa todettiin, E-Faricen oli tarkoitus jatkossa hoitaa ja myydä CANTAT-3:n kapasiteettia⁽⁸⁾.

⁽³⁾ Islannin valtion osuus Síminnistä myytiin Skipti ehf:lle ja myynti tuli voimaan elokuussa 2005.

⁽⁴⁾ Ks. yhteenvetokertomus ilmoituksen liitteessä 1.

⁽⁵⁾ Ks. myös Islannin viranomaisten seuraava huomautus: "Vaikka Síminni oli nimetty yleispalvelun tarjoaja ja sellaisena sen edellytettiin tarjoavan luotettavaa kaukoviestintäpalvelua, se katsoi, että kapasiteetin lisääminen kysyntään vastaamiseksi sekä vaihtoehtoisen reitin tarjoaminen hätätapauksia varten oli taloudellisesti riskialtis hanke, jossa investoinnille saa vain vähän tuottoa. Tarvittavan kapasiteetinlisäyksen helpottamiseksi, erityisesti ottaen huomioon sen, että aikaa toimia oli vähän ennen kuin kysyntä ylittäisi kapasiteetin, valtio puuttui asiaan."

⁽⁶⁾ Vuonna 2003 E-Farice ehf:llä oli 80 prosenttia Farice hf:n osakkeista, ja loput 20 prosenttia olivat Føroya Telen (19,93 %) ja muiden färösaarelaiden osakkaiden hallussa (yhteensä 0,6 %).

⁽⁷⁾ IBM-raportti on Islannin viranomaisten toimittama yhteenvedo Farice-hankkeen taustasta ja senhetkisestä tilanteesta. Siinä kuvaillaan hankkeen liikeidea, liiketoimintasuunnitelma ja verkostorakenne sekä uuden kaapelin tarve.

⁽⁸⁾ IBM-raportissa painotetaan sitä liiketoimintamahdollisuutta, että E-Faricen ostettua CANTAT-3:n yhteyskapasiteettia olisi mahdollista yhdistää nämä kaksi kaapelijärjestelmää renkaaksi siten, että Farice hf. pystyy tarjoamaan asiakkailleen luotettavan yhteyden. Lisäksi raportissa kuvaillaan E-Faricen käymiä neuvotteluja Telegloben kanssa lisäkapasiteetin vuokraamisesta CANTAT-3:sta. Neuvotteluja on käyty siitä, pitäisikö Farice hf:n tai E-Faricen vuokrata kaikki käytettävissä oleva kapasiteetti Islannille tai Färösaarille.

⁽¹⁾ ETA-sopimuksen pöytäkirjan 21 ja valvonta- ja tuomioistuinsopimuksen pöytäkirjassa 4 olevan II luvun 11 artiklan säännösten mukaisesti.

⁽²⁾ Konsortioon kuuluivat mm. islantilainen teleoperaattori Landssími Íslands hf., Teleglobe ja Deutsche Telekom.

Vuonna 2002 perustettiin uusi osakeyhtiö, Farice hf, jonka tarkoituksena oli valmistella, rakentaa ja hoitaa merenalaista tietoliikennekaapelijärjestelmää televiestintä- ja internetliikenteen välittämiseksi Islannin, Färssaarten ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä. Islannin viranomaisten antamien tietojen mukaan yhtiön osakkaita olivat Síminn (47,33 %), Og Vodafone (1,33 %), Islannin valtio (27,33 %), kolme muuta islantilaista operaattoria (osuus yhteensä 3,99 %), Føroya Tele (17,33 %) ja kaksi muuta färsaarelaista teleoperaattoria (kummankin osuus 1,33 %) ⁽¹⁾. Uuteen Farice-kaapeliin kuuluu runkoyhteysosuus ("backhaul") ⁽²⁾ Islannissa (Reykjavík–Seyðisfjörður), merenalainen osuus (Seyðisfjörður–Dunnet Bay), runkoyhteysosuus Färssaarilla (Funningsfjörður–Tórshavn) ja runkoyhteysosuus Yhdistyneessä kuningaskunnassa (Dunnet Bay–Edinburgh). Kaapelin hallinnoinnista päättämisen yhteydessä ei järjestetty julkista tarjouskilpailua, vaan tehtävä annettiin Farice hf:lle. Liiketoimintasuunnitelman mukaan Farice-hankkeen arvioidut kokonaisinvestointikustannukset olivat 48,9 miljoonaa euroa.

Osakassopimuksessa, joka tehtiin 12. syyskuuta 2002, määrättiin, että Faricen hinnoittelupolitiikan olisi perustuttava kustannuslähtöisyyden, avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteisiin.

Islannin viranomaiset ovat huomauttaneet lisäksi, että Farice-kaapelia voivat päästä käyttämään niin ulkomaiset kuin kotimaisetkin operaattorit, yhtäläisin ehdoin ja hinnoin. Myös osakassopimus on avoin uusille osakkaille. Siinä kuitenkin määrätään, että nykyisille osakkaille tarjotaan aina mahdollisuus säilyttää osakepääoma-asemansa yhtiössä, jos osakepääomaa korotetaan (osakassopimuksen 7 jakso).

Merenalainen Farice-tietoliikennekaapeli otettiin virallisesti käyttöön helmikuussa 2004.

2.2 ISLANNIN VALTION MYÖNTÄMÄN TUEN KUVAUS

a) *Lainatakaus*

Ilmoituksen kohteena on takaus, jonka valtio myöntää Faricen 9,4 miljoonan euron lainalle (jäljempänä 'määräaikainen laina A'). Kyseinen laina on osa laajempaa pitkäaikaista lainapakettia, jonka enimmäismäärä on 34,5 miljoonaa euroa.

Islannin viranomaisten toimittamien tietojen mukaan, ja erityisesti 27. helmikuuta 2004 Farice hf:n, Íslandsbanki hf:n, muiden rahoituslaitosten ja muiden takaajien kesken tehdyn sopimuksen perusteella (jäljempänä 'lainasopimus'), allekirjoitetut lainat, joiden enimmäismäärä on 34,5 miljoonaa euroa, jakautuvat seuraavasti:

⁽¹⁾ Alkuperäiset pääomaosuudet, jotka muuttuivat myöhemmin. Holdingyhtiö E-Faricen hallussa ovat kaikki islantilaisille osapuolille kuuluvat osuudet Farice hf:stä.

⁽²⁾ Käsitteellä 'backhaul' viitataan usein siirtoon kaukana sijaitsevasta pisteestä tai verkosta keskus- tai pääpisteeseen. Käsitteellä tarkoitettiin alun perin puhelun tai tiedon siirtoa tavanomaista määränpäättään pidemmälle ja sieltä taas takaisin siinä tarkoituksessa, että voidaan käyttää henkilöstöä (operaattoreita, välittäjiä jne.) tai verkkolaitteistoa, joka ei sijaitse määränpäässä. Käsitteen merkitys on kehittynyt yleisempään suuntaan. Yleensä runkoyhteys edellyttää tehokasta yhteyttä.

Laina	milj. euroa	Lainantaja	Korko ⁽¹⁾	Korkokausi	Takaisinmaksu		Takaaja
					Lyhennysten määrä	Takaisinmaksun aloitus	
A	9,4	Pohjoismaiden investointipankki	Euribor + 0,18 %/vuosi	6 kk	8 puolivuositista maksua	syyskuu 2011	Islannin valtio
B	4,7	Pohjoismaiden investointipankki	Euribor + 0,80 %/vuosi	6 kk	5 puolivuositista maksua	syyskuu 2009	Landssími Íslands hf (Síminn)
	4,7	Íslandsbanki hf					
C	4,7	Føroya banki	Euribor + 1,00 %/vuosi	3 kk	10 neljännesvuositista maksua	syyskuu 2009	Telefon verkið P/F
D	11,0	Íslandsbanki hf	Euribor + 1,50 %/vuosi	1 kk	48 kuukausittaisia maksua	syyskuu 2005	Ei ole

(¹) Vaikka ilmoituksen liitteenä olevassa kirjeessä viitataan Libor-korkoon perustana lainan kunkin erän korkoprosentin määrittämiselle, lainasopimuksen lausekkeessa 7.1 viitataan Euribor-korkoon. Tästä syystä valvontaviranomainen katsoo Euribor-koron olevan voimassa oleva viitekorko kullekin korkokaudelle myönnettävään lainaan sovellettavan koron määrittämiseksi.

Valtiontakaus määräaikaiselle lainalle A on takaus, jossa Farice hf. on täysimääräisesti vastuussa lainan maksusta ja lainantajan on kaikin keinoin pyrittävä perimään saatava yritykseltä ennen kuin valtiontakaus voi tulla voimaan. Farice hf:ltä perittiin vuotuinen 0,5 prosentin palkkio (jonka oli määrittänyt Islannin valtion velkaa hallinnoiva virasto), joka maksettiin etukäteen lainasopimusta ja valtiontakausta tehtäessä. Etukäteismaksu oli 438 839 euroa eli 4,7 prosenttia lainamäärästä. Lisäksi veloitettiin 120 000 Islannin kruunun takausprovisio.

Heinäkuussa 2003 oli allekirjoitettu aikaisempi takaus, joka liittyi 16 miljoonan euron tilapäislainaan. Takaus kattoi 6,4 miljoonaa euroa, toisin sanoen 40 prosenttia kyseisestä lainasta. Tilapäislaina maksettiin pois 34,5 miljoonan euron pitkäaikaislainojen myöntämisen yhteydessä ja tilapäislainan takaus lakkasi olemasta voimassa samana päivänä. Tästä takauksesta Farice hf. maksoi 0,50 prosentin takausprovisio ja 120 000 Islannin kruunun takausmaksun.

b) *Islannin valtion osakepääomakorotus*

Tammikuun 2003 alussa valtion osuus Farice hf:ssä kasvoi alkuperäisestä 27,33 prosentista 46,5 prosenttiin. Islannin viranomaisten vastauksessaan kesäkuussa 2004 antaman selityksen mukaan

”Liiketoimintasuunnitelman kehittyessä yhtiön rahoitustarpeet tulivat selvemmin ilmi ja sen osakepääomaa päätettiin korottaa. Tämän osakepääomakorotuksen yhteydessä kaikkia Islannin ja Färsearten operaattoreita kutsuttiin ostamaan osakkeita. Koska Síminn teki selväksi, ettei se halunnut tarjota yli 33,33 prosenttia osakepääomasta, Telefonverkið tarjosi tarvittavan osakepääoman Färsearten puolelta (19,93 %), jolloin Islannin valtion oli annettava 46,53 prosenttia tarvittavasta osakepääomasta, sillä Islannin muilla operaattoreilla ei ollut taloudellisia mahdollisuuksia ostaa yli 1,2 prosenttia osakepääomasta.”

Islannin viranomaisten lausunnon mukaan Farice hf:n kokonaisosakepääomaa korotettiin 327 000 eurosta yli 14 miljoonaan euroon. Tarkempia tietoja eri osakkeenomistajien osakepääomaosuudesta esitetään jäljempänä olevassa taulukossa (¹):

(¹) Ks. Islannin viranomaisten 8. kesäkuuta 2004 päivätty kirje, s. 7.

Farice hf:n osakepääoma (tuhansina euroina/kruunuina)

	Valmisteluvaihe			Tammikuu -03			Kesäkuu -03		
	ISK	EUR (1)	Osuus	ISK	EUR	Osuus	ISK	EUR	Osuus
Eignarhaldsfélagið Farice ehf.				947 944	11 242	79,90 %	947 944	11 242	79,90 %
Islannin valtio	8 200	90	27,33 %	552 067	6 547	46,53 %	491 737	5 831	41,45 %
Síminn	14 200	155	47,33 %	395 477	4 690	33,33 %	352 259	4 177	29,69 %
Og Vodafone	400	4	1,33 %	400	5	0,03 %	103 949	1 232	8,76 %
Lína.Net	400	4	1,33 %	400	5	0,03 %	400	5	0,03 %
Fjarski ehf.	400	4	1,33 %	400	5	0,03 %	400	5	0,03 %
RH-net	400	4	1,33 %	400	5	0,03 %	400	5	0,03 %
Telefonverkið	5 200	57	17,33 %	236 486	2 804	19,93 %	236 486	2 804	19,93 %
Kall	400	4	1,33 %	400	5	0,03 %	400	5	0,03 %
SPF spf.	400	4	1,33 %	400	5	0,03 %	400	5	0,03 %
Yhteensä	30 000	327	100,00 %	1 186 430	14 070	100,00 %	1 186 430	14 070	100,00 %

(1) Koska Islannin viranomaiset eivät käyttäneet samaa muuntokurssia koko taulukossa, valvontaviranomainen on muokannut Islannin viranomaisten esittämää taulukkoa euroina ilmoitettujen määrien osalta. Se laski taulukon euromääräiset luvut internetsivuillaan julkaistujen muuntokurssien mukaisesti:

<http://www.efasurv.int/fieldsofwork/fieldstateaid/dbaFile791.html>. Valmisteluvaiheen osalta se käytti vuoden 2002 muuntokurssia 91,58. Vuoden 2003 osalta se käytti vuoden 2003 muuntokurssia 84,32.

3. MUODOLLISEN TUTKINTAMENETTELYN ALOITTAMINEN

Päätöksessään N:o 125/05/KOL muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta valvontaviranomainen teki alustavan päätelmän, jonka mukaan Islannin valtion Farice hf:lle myöntämä valtiontakausta ja yhtiossa toteuttama osakepääomakorotus olivat ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

Valvontaviranomaiselle ei ollut selvää, voitiinko Islannin valtion toteuttamat tukitoimenpiteet todeta soveltuviksi ETA-sopimuksen toimintaan. Päätöksessään muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta valvontaviranomainen esitti kysymyksiä siitä, olivatko valtiontukitoimenpiteet oikeasuhteisia tavoitteisiinsa nähden ja oliko niin, etteivät ne vääristäneet kilpailua yleisen edun vastaisessa määrin ollakseen ETA-sopimuksen sääntöjen mukaisia. Epäilyt kohdistuivat erityisesti siihen, oliko pääsy verkkoon syrjimätöntä. Koska lisäksi alkuperäisenä ajatuksena oli kanavoida myös CANTAT-3:n kapasiteetti E-Farice hf:n kautta, huolena oli se, että kilpailu häviöisi kokonaan tietoliikenneyhteyksien Islantiin tarjoamisen alalta, kun markkinoille jäisi vain yksi tarjoaja.

4. ISLANNIN VIRANOMAISTEN HUOMAUTUKSET

Päätöksestä N:o 125/05/KOL esittämissään, 28. kesäkuuta 2005 päivätyissä huomautuksissa Islannin viranomaiset toistavat nä-

kemyksensä, jonka mukaan Farice-hankkeeseen ei sisälly valtiontukea. Niiden mukaan lainatakaus ja valtion osakepääoman korotus ovat valtiontukimääräysten mukaisia. Lisäksi Farice-hanke koskee valtiontukisäännöissä tarkoitettua infrastruktuuria. Islannin viranomaiset ovat kuitenkin samaa mieltä kuin aikaisemmassa, 21. tammikuuta 2005 päivättyssä kirjeessään, että mahdollinen valtiontuki olisi ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b ja c alakohdan mukaista.

Islannin viranomaiset perustelevat kyseisten toimenpiteiden välttämättömyyttä sillä näkökohdalla, että televiestintä- ja laajakaistayhteydet ovat välttämätön askel EU:n yhteiskunnan ja talouden nykyaikaistamisessa ja olennainen osa Lissabonin asialistaa sekä edellytys eEurope-toimintasuunnitelman kehittämiseksi.

Maantieteellisen sijaintinsa vuoksi Islanti on erityisen riippuvainen taloudellisen ja luotettavan televiestintäyhteyden käyttämättömyydestä. Nykyisin käytössä oleva CANTAT-3-yhteys ei ole teknisten rajoitustensa vuoksi tyydyttävä, luotettava eikä hyväksyttävissä Islannin ja Färsaarten televiestinnästä riippuvaisten talouksien kannalta.

Näissä olosuhteissa valtion osallistuminen johtui tarpeesta saada hankkeesta elinkelpoinen. Ilman valtion osallistumista hanke olisi joko siirtynyt tai sitä ei olisi toteutettu lainkaan.

Islannin viranomaiset ovat sitä mieltä, että hankkeen edut, jotka liittyvät telepalvelujen luotettavan tarjonnan takaamiseen Islannissa, ovat tärkeämpiä kuin jonkinasteisesta kilpailunvääristymisestä muille kilpailijoille aiheutuvat haitat.

Ennen Faricen perustamista islantilaisten operaattorien kanssa pidettiin alustavia kokouksia, joissa vain kolme ”pienempää” operaattoria lupasi ostaa yhtiön osakkeita. Islannin viranomaisten mielestä perustajien löytämiseksi nähtiin huomattavasti vaivaa eikä osakepääoman suuruudelle asetettu alarajaa. Sen vuoksi Islannin viranomaiset väittävät, että hankkeen erityisolosuhteet huomioon ottaen osallistuminen oli laajaa.

Islannin viranomaiset korostavat, että osakassopimuksen 7 jaksoon sisältyy Farice hf:n perustajayhtiöitä koskeva etuosto-oikeus. Tämä oikeus vastaa julkisia osakeyhtiöitä koskevan Islannin lain N:o 2/1995 34 §:ää, jonka mukaan osakkeenomistajilla on oikeus merkitä uusia osakkeita suorassa suhteessa osakkuuteensa. Tämä oikeus voidaan siirtää ja lisäksi kukin osakkeenomistaja voi aina päättää olla käyttämättä tätä etuosto-oikeutta. Lisäksi osakassopimuksen 7(2) jaksossa määrätään, että osakkeenomistajat pyrkivät varmistamaan, että uudet osapuolet voivat osallistua pääoman korotukseen huolimatta etuosto-oikeuksista.

Osakassopimuksessa määrätään syrjimättömästä, avoimesta ja markkinaehdoin tapahtuvasta hinnoittelusta. Yhtiön hinnoittelupolitiikan on perustuttava kustannuslähtöisyyden, avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteisiin. Islannin viranomaiset vertaavat Farice-hanketta tilanteeseen, jota käsiteltiin komission asiassa N307/2004 tekemässä päätöksessä. Siinä oli kyse laajakaistainfrastruktuurihankkeesta Yhdistyneessä kuningaskunnassa massamarkkinoiden laajakaistayhteyksien tarjoamiseksi yrityksille ja kansalaisille Skotlannin syrjäisillä maaseutualueilla. Niiden tietojen mukaan Farice-järjestelmän kapasiteettihinnat ovat todennäköisesti korkeimmat, joita samanlaisista palveluista veloitetaan Pohjois-Atlantin alueella. Tämä on yksi syy siihen, miksi vuonna 2005 myyty määrä vastaa alle 5:tä prosenttia nykyisin käytävissä olevasta Faricen kapasiteetista.

Vapaan pääsyn kysymyksestä Islannin viranomaiset painottavat, että infrastruktuurin käyttömahdollisuus on avoin ja syrjimätön.

Lisäksi Islannin viranomaiset katsovat, että jos toimenpiteeseen todettaisiin sisältyvän valtiontukea, tuen kokonaismäärä on rajallinen. Erityisesti lainatakauksen rajallisen määrän ei voitaisi katsoa olevan yhteisen edun vastainen suhteessa ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohtaan. Islannin valtion osakepääoman korotuksesta Islannin viranomaiset totesivat, että ”Fa-

rice hf:n perustamisen alkuperäinen tarkoitus syyskuussa 2002 oli ainoastaan valmistella merenalaisen tietoliikennekaapelijärjestelmän rakentamista ja toimintaa. Tässä vaiheessa koko hankkeen rahoitustarpeita ei ollut vielä päätetty lopullisesti kuten ei myöskään lopullista osakeomistusta [...] Mikään yhtiö ei pystyisi toteuttamaan kaapelin varsinaista rakentamista ja toiminnan hoitamista [...] Näin ollen ensimmäinen osakepääomankorotus tammikuussa 2003 ei ollut tavanomainen yhtiön osakepääomankorotus, vaan itse asiassa se vastasi uuteen tarkoitukseen tähtäävän uuden yhtiön perustamista.” Se seikka, että enemmistö osakkeista on kaikissa vaiheissa ollut yksityisillä operaattoreilla, jotka ovat antaneet merkittävän panoksen yhtiön kehittämiseen samaan aikaan kuin Islannin valtio, osoittaa, että mahdollinen valtiontuki olisi hyvin rajallista.

Kilpailuongelmien osalta (katso päätöksen N:o 125/05/KOL II.3.2. jakso) Islannin viranomaiset toteavat, että tällä hetkellä sen paremmin Farice hf:llä kuin E-Farice ehf:lläkään ei ole suunnitelmia ostaa tai vuokrata lisää CANTAT-3-kapasiteettia ja että aikanaan Telegloben kanssa käydyt neuvottelut eivät koskaan johtaneet mihinkään sopimuksiin. On myös osoitettu, että Faricen korkeista hinnoista johtuen asiakkaat ovat entistä suuremmassa määrin käyttäneet CANTAT-3-kapasiteettia, joka pystyy kilpailemaan Farice hf:n kanssa.

II ARVIOINTI

1. ETA-SOPIMUKSEN 61 ARTIKLAN 1 KOHDASSA TARKOITETUN VALTIONTUEN OLEMASSAOLO

ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohta kuuluu seuraavasti:

”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, EY:n jäsenvaltion tai EFTA-valtion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu tämän sopimuksen toimintaan, siltä osin kuin se vaikuttaa sopimuspuolten väliseen kauppaan.”

1.1 ISLANNIN VALTION MYÖNTÄMÄ LAINATAKAUS

Yleensä valtiontakausta antaa sen saajalle mahdollisuuden saada lainalleen paremmat rahoitusehdot kuin rahoitusmarkkinoilla tavanomaisesti saatavissa olevat ehdot. Sen vuoksi valtion myöntämät takaukset saattavat kuulua ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

Valtiontukia koskevien valvontaviranomaisen suuntaviivojen (jäljempänä ’suuntaviivat’) 17.4.2 jakson valtiontakauksia koskevissa määräyksissä valvontaviranomainen on esittänyt tilanteen, jossa yksittäinen valtiontakausta ei ole ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan mukaista tukea. Tässä tarkoituksessa valtiontakauksen on täytettävä kaikki seuraavat ehdot:

- a) lainanottaja ei ole taloudellisissa vaikeuksissa;
- b) lainanottaja voisi periaatteessa saada rahoitusmarkkinoilta markkinaehtoista lainaa ilman valtion väliintuloa;
- c) takaus liittyy tiettyyn rahoitustoimeen, sille on asetettu kiinteä enimmäismäärä, se kattaa enintään 80 prosenttia lainasaamisen määrästä ja sen voimassaoloaika on rajoitettu;
- d) takauksesta maksetaan markkinahinta (joka kuvastaa muun muassa takausmäärää ja takauksen kesto, lainanottajan antamia vakuuksia, lainanottajan taloudellista tilannetta, toimialaa ja näkymiä, maksulaiminlyöntien määrää ja muita taloudellisia olosuhteita).

Valvontaviranomainen arvioi sen vuoksi ensinnäkin, täyttääkö Farice hf:n määräaikaiselle lainalle A saama valtiontakaus nämä suuntaviivoissa määritellyt neljä edellytystä, mikä sulkisi pois sen mahdollisuuden, että on kyse valtiontuesta. Valvontaviranomainen arvioi ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan yksittäisiä edellytyksiä vain siinä tapauksessa, että tulos on tässä suhteessa kielteinen.

1.1.1 Olosuhteet, joiden vallitessa kyse ei ole tuesta – Valtiontuen suuntaviivojen 17.4.2 jakso

Islannin viranomaisten toimittamien tietojen mukaan hanke ei päässyt vauhtiin puhtaasti kaupallisena liiketoimintana, vaan edellytti valtion väliintuloa. Vaikka Farice hf. ei teknisesti ottaen ollut taloudellisissa vaikeuksissa (ensimmäinen edellytys), se pystyi hankkimaan vain 11 miljoonan euron lainan, johon sovellettiin markkinaehtoja (laina D). Sen lisäksi, että pankit edellyttivät valtiolta takausta määräaikaiselle lainalle A, ne vaativat takausta myös kahdelta aikaisemmalta televiestintäalan valtiolliselta monopolilta (Síminniltä määräaikaiselle lainalle B ja Telefonverkið P/F:ltä määräaikaiselle lainalle C), jotka olivat edelleen kyseisten valtioiden omistuksessa, mikä osoittaa, ettei Faricella ollut mahdollisuutta saada lainaa markkinaehdoin ilman valtion väliintuloa. Toinen edellytys ei näin ollen täyty.

Kolmannen edellytyksen osalta valvontaviranomainen katsoi päätöksessään muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta

alustavasti, että valtiontakaus kattaa kokonaan määräaikaisen lainan A. Kokonaislainapaketti koostuu neljästä (tai viidestä⁽¹⁾) eri lainamäärästä, joilla on eri lainausehdot, lainanantajat ja takaukset. Islannin viranomaiset väittävät, että kyseessä on vain yksi laina, jonka suuruus on 34,5 miljoonaa euroa, ja siitä syystä määräaikaiseen lainaan A liittyvä valtiontakaus ei kata yli 80:tä prosenttia lainasta. Lainasopimuksesta voidaan kuitenkin havaita, että vaikka kyseiset neljä lainaa on myönnetty saman takauksen yhteydessä, niiden myöntäjinä ovat eri pankit, jotka vastaavat vain omasta lainamäärästään. Jos Farice hf. laininlöisi velvoitteensa, mikään pankeista ei luopuisi omasta osuudestaan vakuuksia⁽²⁾ kattaakseen muita lainoja. Eri lainoilla on eri korkoprosentit ja eri takaisinmaksuajat, eri määrä lyhennyksiä ja eri takaajat.

Lisäksi on huomattava, että 80 prosentin säännön on tarkoitus varmistaa, että lainanantajalla on vielä kannustin pohtia riskiä, jonka se on valmis ottamaan. Tätä taustaa vasten, suhteessa Pohjoismaiden investointipankin tekemään liiketoiminnalliseen päätökseen ja sellaisen lainaperustan määrittämiseksi, johon sovelletaan 80 prosentin sääntöä, ei tunnu oikealta ottaa huomioon, että muut lainat on myöntänyt Íslandsbanki ja Føroya Banki. Pohjoismaiden investointipankki ei ole ottanut näistä lainoista mitään vastuuta.

Näistä syistä valvontaviranomainen katsoo, että kokonaislainamäärän kukin osa muodostaa erillisen lainan. Lainojen yhdistäminen yhteen asiakirjaan ei tunnu olevan kovin merkityksellinen asia. Tästä syystä valvontaviranomainen katsoo, että valtiontakaus kattaa taatun määräaikaisen lainan A kokonaan, enimmäismäärältään 9,4 miljoonaa euroa. Sen vuoksi kolmas edellytys ei täyty.

Neljännän edellytyksen osalta valvontaviranomainen toteaa, että Islannin valtiontakuurahasto veloitti 0,5 prosentin vuotuisen takauspalkkion määräaikaisesta lainasta A. Palkkio maksettiin etukäteen ja sen suuruus oli 438 839 euroa. Lisäksi veloitettiin 120 000 Islannin kruunun takausprovisio.

Jos oletetaan, että valtiontakuurahasto otti palkkiota arvioidessaan huomioon taatun lainan konkreettiset piirteet, erityisesti takaisinmaksuehdot⁽³⁾, ja että se noudatti arvioinnissaan niin kutsuttua markkinataloussijoittajaa koskevaa periaatetta, suuntaviivojen 17.4.2 jaksoon sisältyvä neljäs edellytys täytyisi. Vaikka Islannin viranomaisia on pyydetty osoittamaan, että takauspalkkio on markkinahinnan mukainen, ne eivät ole esittäneet asiasta

⁽¹⁾ Määräaikaisen lainan B antavat kaksi eri lainanantajaa.

⁽²⁾ Lainasopimuksen vakuusasiakirjan mukaan ylimmän etuoikeussijan vakuus, jonka piiriin kuuluvat maa ja omaisuusarät, on kirjattu 34,5 miljoonan euron arvoiseksi.

⁽³⁾ Lainasopimuksen määräykseen sisältyy mahdollisuus maksaa koko laina tai osa siitä takaisin ennakoon ilman eri maksua, määräaikaista lainaa A lukuun ottamatta.

todisteita, vaan lähinnä toistaneet valtiontakuurahastoa koskevan lain asiaan liittyviä säännöksiä. Valvontaviranomainen toteaa, että vaikka otetaan huomioon, että kyseinen takaus on luonteeltaan pienemmän riskin sisältävä, Faricelta peritty palkkio on kansallisen valtion velkaa hallinnoivan viraston määrittämien maksujen asteikon (0,5–4 %⁽¹⁾) aivan alapäässä, mitä Islannin viranomaiset eivät ole perustelleet huolimatta valvontaviranomaisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdyssä päätöksessä esittämästä huomautuksesta⁽²⁾.

Lisätietoja asianmukaisesta markkinakorosta on suuntaviivojen 17.3.2 jaksossa, missä yksittäiseen takaukseen sisältyvän tuen määrä eli avustusekvivalentti määritellään markkinakoron ja sen koron erotukseksi, joka saadaan valtiontakauksen ansiosta, kun kaikki palkkiot on vähennetty. Tämä perustuu käsitykseen siitä, että jos lainanottaja hyötyy edullisesta korkoprosentista, jota tämä ei olisi saanut ilman valtion osallistumista, tukielementti on määrä, joka jää jäljelle verrattuna markkinakorkoon sen jälkeen kun palkkio on vähennetty. Ellei palkkio poista tätä etua täysin, valtiontakaus hyödyttää tuensaajaa silti ja vääristää markkinoita. Tällaisissa olosuhteissa palkkio ei ole poistanut takauksesta koituvaa hyötyä, joka olisi luokiteltava tueksi⁽³⁾.

Valvontaviranomainen yrittää käytettävissään olevien tietojen perusteella (sillä ei ole tietoja Farice hf:n luottokelpoisuusluokituksista) määrittää likiarvon takauksen arvosta ja vastaavan tuki-intensiteetin vertaamalla määräaikaista lainaa A määräaikaiseen lainaan D.

Päätöksessään muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta valvontaviranomainen katsoi, ettei ollut selvää, pitäisikö määräaikaisten lainan A korkoa verrata määräaikaisiin lainoihin B tai D. Valvontaviranomainen katsoo, että määräaikaisten lainan A korkoa voitaisiin verrata määräaikaiseen lainaan D⁽⁴⁾, joka on lainoista ainoa, jonka tukena ei ole valtio eikä valtion omistama yhtiö. Näiden kahden lainan korkoprosenttien ero on 1,32 prosenttiyksikköä. Jos siitä vähennetään 0,50 prosentin takauspalk-

kio, eron suuruudeksi tulee 0,82 prosenttiyksikköä⁽⁵⁾. Tämä johtaisi noin 720 000 euron tukimäärään⁽⁶⁾. Olisi otettava kuitenkin huomioon, että määräaikaisella lainalla D on lyhyempi takaisinmaksuaika (laina-aika) kuin määräaikaisella lainalla A. Kun määräaikainen laina A on maksettu takaisin vuonna 2015, toisin sanoen 11 vuotta lainasopimuksen tekemisen jälkeen, määräaikainen laina D on maksettu takaisin vuonna 2009 (ks. taulukko tämän päätöksen I 2.2.a jaksossa). Jos määräaikaisella lainalla D olisi yhtä pitkä laina-aika kuin määräaikaisella lainalla A (toisin sanoen vuoteen 2015 saakka), on syytä uskoa, että Íslandsbanki hf. olisi pyytänyt korkeampaa korkoa kuin Euribor + 1,50 %. Tarkasteltaessa Eurobondin tuottoastekäyriä vuodelta 2004⁽⁷⁾ havaitaan, että 5 vuoden ja 11 vuoden laina-ajan välinen ero tuotto prosentissa on noin 0,8 prosenttiyksikköä. Jotta ei vähäteltäisi takauksen tuottamaa etua sekä vastaavaa tuki-intensiteettiä, tämä ero on otettava huomioon. Tämä johtaisi määräaikaisten lainan D osalta korkoprosenttiin Euribor + 2,3 % (1,5 %:n alkuperäinen korko, johon on lisätty 0,8 %), mikä korottaisi tuki-intensiteetin 1,62 %:iin⁽⁸⁾ eli noin 1,4 miljoonaan euroon⁽⁹⁾. Tätä lukua olisi pidettävä pikemminkin havaintoesimerkinä kuin tarkkana laskelmana tuen määrästä. Ei voida pitää itsestään selvänä, että kaupalliselta pohjalta toimiva takaamattoman lainan antaja olisi veloittanut 2,12 prosenttiyksikköä⁽¹⁰⁾ enemmän kuin määräaikaisten lainan A korko, vaikka laina-aika olisikin ollut sama. Pyydetty korko riippuisi lainanantajan riskiarvioinnista eikä se välttämättä johda edellä kuvatun kaltaiseen korotukseen.

Näin ollen neljästä kumulatiivisesta edellytyksestä, joista suunta- viivoissa määrätään sen arvioimiseksi, onko tietyn valtiontakauksen kohdalla kyse ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan mukaisesta valtiontuesta, kolme ei täyty. Vaikka lainanottaja Farice hf. ei teknisesti katsoen ollut taloudellisissa vaikeuksissa, se ei pystynyt saamaan lainaa rahoitusmarkkinoilta markkina- ehdoin ilman valtion väliintuloa ja tarvitsi valtiontakauksen koko maksamattomalle määräaikaiselle lainalle A. Lisäksi Farice hf. ei maksanut takauksesta markkinahintaa, joka olisi kuvastanut takausmäärää ja takauksen kestoa, lainanottajan antamia vakuuksia tai varsinkaan toimialaa ja näkyymiä.

Näistä syistä valvontaviranomainen ei voi päätellä, että Farice hf:n määräaikaiselle lainalle A myönnettyssä valtiontakauksessa ei varmasti ole kyse valtiontuesta.

⁽¹⁾ Ks. Islannin viranomaisten 21. tammikuuta 2005 päivätty kirje, s. 9.

⁽²⁾ Ks. valvontaviranomaisen päätöksen N:o 125/05/KOL, s. 11.

⁽³⁾ Islannin viranomaiset eivät harkitse tätä näkökohtaa, vaan tarkastelevat markkinahinnan asianmukaisuutta sellaisenaan. Tuloksena on, että sitä seikkaa, että valtiontakaus on johtanut markkinaehtoja parempiin lainaehdoin, ei tarkastella edellä esitetyn toisen eikä neljännen edellytyksen valossa.

⁽⁴⁾ Lainasopimuksen lausekkeen 7.4 mukaan vain määräaikaisten lainan A marginaalia voidaan muuttaa sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Tällainen muutos voidaan toteuttaa 18. maaliskuuta 2011 ja se pysyy voimassa lainan erääntymispäivään saakka. Koska tämä riippuu tulevaisuudessa käytävistä neuvotteluista, valvontaviranomainen ei pysty arvioimaan, olisiko tällainen marginaalin muutos ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea tai voitaisiinko mahdollinen tuki hyväksyä. Islannin viranomaiset voisivat kuitenkin havaita tukielementin kyseessä olon kaikkien tulevien muutosten osalta soveltamalla edellisessä kohdassa esitettyjä laskentaparametrejä ja, jos kyseessä on tuki, niiden olisi ilmoitettava tukitoimenpiteestä valvontaviranomaiselle.

⁽⁵⁾ Euribor + 1,50 % / vuosi – (Euribor + 0,18 % / vuosi) – 0,50 % = 0,82 %.

⁽⁶⁾ Seuraavan laskutavan perusteella: 438 839 euroa / 0,5 × 0,82 = 719 695 euroa.

⁽⁷⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/EYC/EN/eyc-EN.htm#historical

⁽⁸⁾ Euribor + 2,30 % / vuosi – (Euribor + 0,18 % / vuosi) – 0,50 % = 1,62 %.

⁽⁹⁾ 438 839 euroa / 0,5 × 1,62 = 1 421 838 euroa.

⁽¹⁰⁾ 2,30–0,18 (määräaikaisten lainan A korkoprosentti).

1.1.2 ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan edellytykset

Jotta toimenpide katsottaisiin ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi, sen on täytettävä kaikki seuraavat edellytykset: tuen on annettava valikoivaa etua tietyille yrityksille, se on myönnettävä valtion varoista, sen on vääristettävä tai uhattava vääristää kilpailua ja vaikutettava ETA-sopimuksen sopimuspuolten väliseen kauppaan.

Toimenpide antaa valikoivaa etua tietyille yritykselle

Toimenpide, joka antaa etua tietyille yksittäisille tuensaajille ja joka ei ole yleinen toimenpide, on tukea.

Islannin viranomaiset ovat väittäneet, että Farice-hankkeelle myönnettyssä tuessa ei ole lainkaan valtiontukea, kun otetaan huomioon, että merenalainen kaapeli voidaan luokitella infrastruktuuriksi ja sille myönnetty tuki on sen vuoksi yleinen, ei valikoiva toimenpide. Kuten Euroopan komission tiedonannossa ”Merisatamapalvelujen laadun parantaminen: Euroopan liikenteen avaintekijä” (KOM(2001) 35 lopullinen) (1) todetaan, valikoivuutta koskeva peruste on tärkeä arviointiperuste päätettäessä, onko jokin konkreettinen rahoitustoimenpide valtiontukea vai ei.

Komission käytännön mukaan infrastruktuurin rakentamiseen tai hoitoon myönnettyä valtion rahoitusta ei katsota tueksi, jos valtio hoitaa infrastruktuuria suoraan (mikä ei pidä paikkaansa tämän hankkeen osalta) tai jos hoitajan valitsemiseksi järjestetään julkinen tarjouskilpailu ja infrastruktuuri on avoin kaikille mahdollisille käyttäjille syrjimättömällä tavalla (2).

Kuten muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdyssä päätöksessä huomautetaan, hankkeen yhteydessä saatettiin kyllä pyrkiä laajaan osallistujajoukkoon, mutta sen paremmin yhtiön perustamisesta kuin hallinnoimisestakaan ei järjestetty julkista tarjouskilpailua. Valtion osallistuminen hankkeeseen sai pikemminkin alkunsa kahden vakiintuneen televiestintäoperaattorin yksityisestä aloitteesta (3). Lisäksi syrjimättömän käyttöoikeuden osalta on todettava, että vaikka osallistuminen yhtiöön on osakassopimuksen mukaan rajoittamaton, perustajaosakkailta on

(1) Tiedonanto annettu 13. helmikuuta 2001, KOM(2001) 35 lopullinen.

(2) Komission päätös asiassa N 527/02 – Kreikan taloudellinen tuki yksityisyriykselle Ateenan uudella kansainvälisellä lentoasemalla käytettävän lentopetroliputken suunnittelemiseen, rakentamiseen, testaukseen ja käyttöönottoon.

(3) Ks. komission päätös C 67–69/2003 tuista propeeniputkijohdon rakentamiseen Rotterdamin, Antwerpenin ja Ruhrin alueen välille, 48 kohta. Islannin viranomaisten väite, että direktiivissä 2002/20/EY edellytetään vain yleisvaluutusta (ei tarjouskilpailua), on pätevä, mutta ei koske valtiontukiasioita. Valtiontukimääräysten mukaan tarjouskilpailun järjestäminen on yksi näkökohdista, joita on arvioitava määriteltäessä, voidaanko toimenpide luokitella infrastruktuuriksi.

tiettyjä etuosto-oikeuksia, jotka näyttävät antavan niille uusia osakkeenomistajia paremman aseman.

Tästä huolimatta ja komission käytäntöä seuraten toimenpide ei ole yleinen toimenpide, jos infrastruktuuria hallinnoiva elin harjoittaa taloudellista toimintaa, sillä tämä saattaa tuottaa mahdollista etua tuensaajalle (4) suhteessa kilpaileviin toimijoihin. Tässä suhteessa on riittävä huomauttaa, että valtiontuki antaa etua Farice hf:lle, joka hallinnoi kaapelia ja myy käyttäjäoikeuksia kiinnostuneille maksua vastaan. Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan infrastruktuurin hallinnointi on ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua taloudellista toimintaa (5). Farice hf. hyöttyy rakennettavasta infrastruktuurista, jonka varmistuksena on valtiontakausta ja valtion osallistuminen tilanteessa, jossa yksityiset osapuolet eivät olleet halukkaita varmistamaan hankkeen koko rahoitusta, kun taas muiden toimijoiden olisi ehkä pitänyt rahoittaa hanke kokonaan itse.

Lisäksi osakkuus yhtiössä on suunnattu pääasiassa televiestintäoperaattoreille. Yhteyksikapasiteettia Farice-kaapelin kautta myydään tällä hetkellä vain isoissa erissä liike-elämän toimijoille, jotka myyvät palvelun edelleen myöhemmän markkinavaiheen markkinoilla loppukäyttäjille. Nämä toimijat tekivät aloitteen, johon valtio vastasi. Palvelu on sen vuoksi luonteeltaan sellainen, että se on kohdistettu kaupallisille toimijoille, ei suurelle yleisölle. Näin ollen valvontaviranomainen katsoo, että hanketta olisi tarkasteltava valtiontukien valvonnan piiriin kuuluvana, yrityksille kohdennettuna järjestelynä, ei yleisenä infrastruktuurina (6).

Sen arvioimiseksi, onko valtion toimenpiteessä kyse tuesta, on tarpeen määrittää, saako kohteena oleva yritys taloudellista hyötyä, jota se ei olisi tavanomaisin markkinaehdoin saanut.

(4) Ks. komission päätös asiassa N 527/02 – Kreikan taloudellinen tuki yksityisyriykselle Ateenan uudella kansainvälisellä lentoasemalla käytettävän lentopetroliputken suunnittelemiseen, rakentamiseen, testaukseen ja käyttöönottoon. Myös komission päätös asiassa N 860/01 – Itävalta, jossa Mutterer Alm -hihtokeskuksen hiihtohissien hoitamisen katsottiin olevan taloudellista toimintaa, joka hyödytti hiihtohissin toiminnan hoitajaa, eikä kyseessä sen vuoksi ollut infrastruktuuritoimenpide. Ks. komission päätös C 67–69/2003, 48 kohta.

(5) Ks. asia T-128/98, Aéroports de Paris v. Euroopan komissio, Kok. 2000, s. II-3929.

(6) Ks. komission päätös asiassa N 213/2003 – ATLAS-projekti: yrityspuistojen laajakaistainfrastruktuuria koskeva ohjelma.

Kuten suuntaviivojen 17.2.1 luvun 1 kohdassa todetaan, valtiontakauksella lainanottaja saa lainalleen rahoitusmarkkinoilla yleisesti saatavilla olevia ehtoja edullisemmat ehdot. Valtiontakauksen saanut lainanottaja ei ilman valtion takausta yleensä löytäisi rahoituslaitosta, joka olisi valmis antamaan sille lainaa millään ehdoilla.

Kuten edellä (tämän päätöksen II.1.1.1 jaksossa) todettiin, se seikka, että pankit edellyttivät valtiolta takausta määräaikaiselle lainalle A, mutta sen lisäksi ne vaativat takausta myös kahdelta aikaisemmalta televiestintäalan valtiolliselta monopolilta (Símíniltä määräaikaiselle lainalle B ja Telefonverkið P/F:ltä määräaikaiselle lainalle C), jotka olivat edelleen kyseisten valtioiden omistuksessa, osoittaa, ettei Faricella ollut mahdollisuutta saada lainaa markkinaehdoin ilman valtion väliintuloa.

Lisäksi tällaisesta valtion ottamasta riskistä peritään tavallisesti asianmukainen palkkio. Kuten edellä on osoitettu (tämän päätöksen II.1.1.1 jaksossa), Faricelta peritty palkkio on aivan maksujen asteikon alapäässä eikä välttämättä ole suuruudeltaan asianmukainen. Huomautuksissaan muodollisen tutkintamenetelyn aloittamisesta tehdyssä päätöksessä esitettyihin epäilyihin asiasta Islannin viranomaiset eivät ole antaneet mitään tietoja, joiden perusteella valvontaviranomainen voisi arvioida maksetun palkkion olleen asianmukainen. Tätä asiaa on tarkasteltava erityisesti siinä yhteydessä, että palkkio ei poistanut täysin etua, jota Farice hf. sai pankkien myöntämän tavanomaista matalamman korkoprosentin muodossa määräaikaiselle lainalle A. Kuten suuntaviivojen 17.2.1 jakson 2 kohdassa todetaan, jos valtio luopuu asianmukaisesta palkkiosta, yritykselle koituu etua.

Näin ollen valvontaviranomainen katsoo, että Farice hf. on saanut taloudellista etua, jota se ei olisi saanut tavanomaisissa markkinaolosuhteissa.

Valtion varat

Jotta taloudellista hyötyä pidettäisiin ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena, sen on oltava valtion myöntämää tai valtion varoista myönnettyä. Islannin valtio myönsi Faricelle takauksen 9,4 miljoonan euron lainalle, toisin sanoen valtion takaukseen sisältyy valtion varoja.

Lisäksi, kuten suuntaviivojen 17.2.1 jakson 2 kohdassa todetaan, jos valtio luopuu asianmukaisesta palkkiosta, kyseessä on valtion varojen menettäminen. Kuten edellä on osoitettu, Faricelta peritty palkkio on aivan maksujen asteikon alapäässä eikä välttämättä ole suuruudeltaan asianmukainen, varsinkaan, kun otetaan huomioon Faricelle myönnetty tavanomaista alhaisempi korkoprosentti. Koska Islannin valtio olisi voinut vaatia makset-

tavaksi korkeamman palkkion, mutta on näin ollen luopunut suuremmista tuloista, valtion varoja on käytetty.

Valtio ei myöskään toiminut yksityisenä markkinasijoittajana, mikä sulkisi pois ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisen. Kahden edellä mainitun arviointiperusteen käsittely osoittaa, että hanke ei päässyt vauhtiin kaupallisiin perustein. Valtion osallistuminen hankkeeseen muun muassa takaamalla määräaikainen laina A tuli tarpeelliseksi tilanteessa, jossa yksityiset markkinasijoittajat olisivat pyytäneet korkeampaa palkkiota, jos ne olisivat myöntäneet takauksen. Tämä osoittaa sen, että myöntäessään takauksen Islannin valtio ei toiminut yksityisen markkinasijoittajan periaatteen mukaisesti.

Kilpailun vääristyminen ja vaikutus sopimuspuolten väliseen kauppaan

Jotta ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohtaa voitaisiin soveltaa, toimenpiteen on vääristettävä kilpailua ja vaikutettava kauppaan sopimuspuolten välillä. Kun yritykset hyötyvät valtion myöntämästä taloudellisesta edusta, joka vähentää niiden tavanomaista kustannustaakkaa, niiden kilpailuasema paranee verrattuna yrityksiin, jotka eivät saa tällaista etua.

Valtion toimet vahvistavat Farice hf:n asemaa hankerahoituksen varmistamisessa suhteessa kilpailijoihin, jotka eivät saa tällaista takausta ja joiden olisi tehtävä investointi pelkästään markkinaehdoin, kuten muut internetyhteykskaapeleiden tarjoajat (kuten CANTAT-3-verkko). CANTAT-3-verkon toimintaa hoitavaan konsortioon kuuluvat muun muassa islantilainen televiestintäoperaattori Landssími Íslands hf., Teleglobe ja Deutsche Telekom. CANTAT-3:lla on liittämispisteitä Kanadassa, Islannissa, Färsearilla, Tanskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Saksassa.

Lisäksi takauksen kohteena olevan hankkeen toteuttajina ovat monikansalliset toimijat, ja se on toimintaa, jonka alalla käydään sopimuspuolten välistä kauppaan.

Näin ollen toimenpide vääristää sopimuspuolten välistä kilpailua ja vaikuttaa niiden väliseen kauppaan.

Päätelmä

Edellä esitetystä syistä valvontaviranomainen päätelee, että Farice hf:n määräaikaiselle lainalle A myönnetyn valtiontakauksen kohdalla on kyse ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontuesta.

1.2 VALTION OSAKEPÄÄOMAN KOROTUS FARICE HF:SSÄ

Yhtiön syyskuussa 2002 tapahtuneen perustamisen ja vuoden 2004 alussa tehdyn ilmoituksen välisenä aikana valtion osakkuus Farice hf:ssä kasvoi alkuperäisestä 27,33 prosentin osuudesta 46,5 prosenttiin. Islannin viranomaisten kesäkuussa 2004 antaman selityksen mukaan Síminn teki selväksi, ettei se aikunut tarjota enempää kuin 33,33 prosenttia osakepääomasta ⁽¹⁾.

Valtiontukien tarkastelun kannalta on määritettävä, onko valtion toteuttama pääomankorotus Farice hf:ssä markkinataloussijoittajaperiaatteen mukainen. Suuntaviivojen 19 luvussa vahvistetaan valvontaviranomaisen yleinen suhtautuminen julkisten viranomaisten osakeomistuksen hankintaan.

Suuntaviivojen 19.6.b jakson mukaan kyse ei ole valtiontuesta, jos yritykseen tuodaan uutta pääomaa olosuhteissa, jotka tavanomaisissa markkinatalouden olosuhteissa toimiva yksityinen sijoittaja hyväksyisi. Tämä voi koskea tilanteita, joissa valtion osuutta yrityksestä on tarkoitus kasvattaa, edellyttäen että pääomanlisäyksen määrä on oikeassa suhteessa viranomaisten hallussa olevien osakkeiden määrään ja liittyy samalla yksityisen osakkeenomistajan tekemään pääomanlisäykseen. Yksityisen sijoittajan osuudella on oltava todellista taloudellista merkitystä.

Toisaalta valtiontuesta on kyse silloin, kun uutta pääomaa tuodaan yritykseen olosuhteissa, joita tavanomaisissa markkinatalouden olosuhteissa toimiva yksityinen sijoittaja ei voisi hyväksyä. Suuntaviivojen 19.6.c jakson mukaan tällaisesta tapauksesta on kyse muun muassa silloin, kun pääoman lisäys yhtiöihin, joiden pääoma jakautuu yksityisten osakkeenomistajien ja valtion välille, aiheuttaa sen, että valtion osuus nousee huomattavasti suuremmaksi kuin se oli alun perin ja yksityisten osakkeenomistajien voidaan suhteellisesti tarkasteltuna todeta vetäytyneen yhtiöiden heikkojen tuottonäkymien vuoksi.

Islannin viranomaiset väittävät, että Islannin valtion osakepääomankorotusta ei pitäisi tarkastella uuden pääoman tuomisena yhtiöön, vaan pikemminkin yhtiön perustamisena. Islannin viranomaiset toteavat, että Farice hf:n ei ollut 30 miljoonan Islannin kruunun osakepääomallaan syyskuussa 2002 mahdollista ryhtyä rakennuttamaan merenalaista tietoliikennekaapelijärjestelmää eikä hoitamaan sen toimintaa. Sen sijaan että olisi perustettu uusi yhtiö, mistä myös keskusteltiin, järjestettiin tammikuussa 2003 ensimmäinen osakepääomankorotus, joka Islannin viranomaisten mukaan ei näin ollen ollut tavanomainen yhtiön osakepääomankorotus, vaan vastasi itse asiassa uuden yhtiön perustamista uutta tarkoitusta varten. Valvontaviranomainen huomauttaa, että valtiontukien suuntaviivoissa katsotaan osakepääomankorotuksen olevan uuden pääoman lisäyksen alaluokka

riippumatta siitä, minä ajankohtana se toteutetaan. Koska suuntaviivoissa kuvastuu yleisenä periaatteena yksityisen markkinasijoittajan toiminta, osakepääomankorotusta on analysoitava objektiivisesti. Vaikka valtio olisi ottanut haltuunsa suuremman osuuden jo valmisteluvaiheen aikana, Islannin valtion pääomaa olisi silti pitänyt analysoida valtiontukimääräysten mukaisesti. Tämän arvioinnin kannalta on sen vuoksi olennaista ainoastaan se, kuvastaako osakepääomankorotus yksityisen markkinasijoittajan ajattelutapaa.

Valvontaviranomainen ei kiellä sitä, että reaali vaikutukseltaan yksityisten toimijoiden osuuden kasvu tapahtui samaan aikaan kuin valtion osakepääomankorotus. Valvontaviranomainen katsoo kuitenkin, että yksityisten toimijoiden osuuden lisäys ei ollut oikeassa suhteessa valtion osakepääomankorotukseen.

Kuten edellä esitetystä taulukosta käy ilmi (ks. tämän päätöksen I.2.2.b jakso), Farice hf:n pääomaa korotettiin 327 000 eurosta 14 070 000 euroon tammikuussa 2003. Islannin valtion osuus kasvoi 27,33 prosentista (90 000 eurosta) 46,53 prosenttiin (6 547 000 euroon), toisin sanoen lähes 20 prosenttiyksiköllä. Vaikka Islannin viranomaiset toteavat aivan oikein, että Síminnin osuus kasvoi 155 000 eurosta 4 690 000 euroon, suhteellisesti Síminnin osuus pieneni 47,33 prosentista 33,33 prosenttiin (14 prosenttiyksikköä). Myös kaikkien muiden osakkaiden (Telefonverkiä lukuun ottamatta) osuus laski (1,33 prosentista 0,33 prosenttiin), mikä osoittaa, että suhteellisesti kaupalliset toimijat ottivat etäisyyttä hankkeeseen.

Tämä johtui todennäköisesti yhtiön heikoista tuottonäkymistä. Syyskuussa 2004 päivättyssä kirjeessään Islannin viranomaiset totesivat seuraavaa:

”Síminn katsoi, että kapasiteetin lisääminen ennustettavissa olevaan kysyntään vastaamiseksi sekä vaihtoehtoisen yhteyden perustaminen hätätilanteita varten oli riskialtis hanke, josta investoinnille saa vain vähäistä tuottoa (varsinkaan osakeyhtiölle, jota ollaan yksityistämässä). Tarvittavan kapasiteetinlisäyksen helpottamiseksi, erityisesti ottaen huomioon sen, että aikaa toimia oli vähän ennen kuin kysyntä ylittäisi kapasiteetin, valtio puuttui asiaan.”

Islannin viranomaiset esittävät edelleen, että *markkinoiden vastahakoisuus* osallistua hankkeeseen ilmeni jo valmisteluvaiheessa, kun Síminn ja Telefonverkiä antoivat IBM Consultingin tehtäväksi toimia niiden neuvonantajana hankkeen taloudellisen elin-kelpoisuuden ja rahoitusmahdollisuuksien osalta. Tulokset viittasivat vahvasti siihen suuntaan, ettei rahoitusta voitaisi hoitaa perinteisin keinoin ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Ks. tämän päätöksen I 2.2.b jakso.

⁽²⁾ Ks. Islannin viranomaisten 25. kesäkuuta 2004 päivätty kirje, s. 3.

Tämä heti alussa ilmennyt yksityisten sijoittajien sitoutumisen puute oli syynä siihen, että valtio merkitsi tarvittavan pääomalisäyksen vuoden 2003 alussa ⁽¹⁾, mikä kasvatti valtion omistusosuutta Farice hf:ssä.

Sen lisäksi, että Islannin valtio kasvatti osuuttaan Faricessa, 9,4 miljoonan euron määräaikaiselle lainalle A myönnettiin valtiontakausta, jota on arvioitu edellä tässä päätöksessä. Suuntaviivojen 19.6.d jakson mukaan ennako-oletuksena on, että kyseessä on valtiontuki, kun viranomaisten toimet toteutetaan osakeosuuden hankkimisena yhdistettynä muunlaisiin toimiin, joista on ilmoitettava valvonta- ja tuomioistuinsopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan nojalla.

Osakepääoman korotus tilanteessa, jossa yksikään yksityinen sijoittaja ei lisännyt osakepääomaansa samassa suhteessa, toin näin ollen hyötyä yksittäiselle yhtiölle, Farice hf:lle, ja kulutti valtion varoja.

Valtion toimet vahvistavat Farice hf:n asemaa hankerahoituksen varmistamisessa suhteessa kilpailijoihin, jotka eivät hyödy tällaisesta valtion osallistumisesta (esim. CANTAT-3-verkko) tilanteessa, jossa yksityiset toimijat eivät ole halukkaita osoittamaan tarkoitukseen lisävaroja. CANTAT-3-verkon toimintaa hoitavaan konsortioon kuuluu muun muassa islantilainen televiestintäoperaattori Landssími Íslands hf., Teleglobe ja Deutsche Telekom. CANTAT-3:lla on liitäntäpisteitä Kanadassa, Islannissa, Färsaarilla, Tanskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Saksassa.

Lisäksi osakepääomankorotus koskee hanketta, jonka toteuttavat monikansalliset toimijat, ja kyseessä on toiminta, jossa käydään sopimuspuolten välistä kauppaa.

Näin ollen toimenpide vääristää kilpailua ja vaikuttaa sopimuspuolten väliseen kauppaan.

1.3 PÄÄTELMÄ

Edellä esitetyistä syistä valvontaviranomainen päätelee, että määräaikaiselle lainalle A myönnetyn valtiontakauksen ja Islan-

⁽¹⁾ Valvontaviranomainen on tietoinen Islannin viranomaisten viittauksesta Farice hf:n hallituksen puheenjohtajan 24. tammikuuta 2004 pitämään puheeseen. Tässä puheessa kuitenkin todetaan vain, että kyseessä on "kohtuullisen tuottava liiketoiminta" ja että myös yksityiset toimijat antoivat vakuuksia. Valvontaviranomainen ei ole missään vaiheessa kieltänyt jälkimmäistä asiantilaa. Vastausta ei ole kuitenkaan saatu kysymykseen siitä, oliko valtion osakeosuuden kasvu oikeasuhteinen.

nin valtion toteuttaman osakepääomankorotuksen kohdalla on kyse ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta valtiontuesta.

2. MENETTELYTAPOJA KOSKEVAT VAATIMUKSET

Valvonta- ja tuomioistuinsopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaan EFTAn valvontaviranomaiselle on ilmoitettava tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. Valvonta- ja tuomioistuinsopimuksen 2 artiklan 1 kohdan ja pöytäkirjassa 3 olevan II osan 3 artiklan mukaan kyseisen EFTA-valtion on ilmoitettava valvontaviranomaiselle kaikista suunnitelmista myöntää uutta tukea eikä tukea saa toteuttaa ennen kuin valvontaviranomainen on tehnyt tai sen katsotaan tehneen päätöksen tällaisen tuen hyväksymisestä.

Farice hf. perustettiin vuonna 2002 ja rakennustyöt aloitettiin jo kesäkuussa 2003. Kaapeliyhteys avattiin virallisesti helmikuussa 2004 ⁽²⁾. Osakepääomankorotus toteutettiin tammikuussa 2003 ja Islannin viranomaisten antama takaus on päivätty 27. helmikuuta 2004, toisin sanoen ennen kuin valvontaviranomaisella oli mahdollisuutta ilmaista näkemystään 27. helmikuuta 2004 tehdystä toimenpiteistä koskevasta ilmoituksesta. Näin ollen Islannin viranomaiset toteuttivat toimenpiteet ennen kuin valvontaviranomainen oli tehnyt asiasta lopullista päätöstä.

Sen vuoksi valvontaviranomainen toteaa, että Islannin viranomaiset eivät noudattaneet valvonta- ja tuomioistuinsopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 3 artiklassa määrättyä täytäntöönpanokieltoa (nk. stand-still-lauseketta).

3. SOVELTUVUUS ETA-MARKKINOILLE

Valvontaviranomaisen näkemys on, että tukitoimenpiteet eivät ole ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdassa ⁽³⁾ eivätkä 61 artiklan 2 kohdan tai 3 kohdan a tai d alakohdassa määrättyjen poikkeusten mukaisia.

Kuten päätöksessä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta todettiin, valvontaviranomainen katsoo, ettei valtion antama tukea voida perustella ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti. On myönnettävä, että luotettavan kansainvälisen yhteyden olemassaolon voitaisiin tietyissä olosuhteissa katsoa olevan yleisen edun mukaista. Vaikka hanke

⁽²⁾ Lehdistötiedote 3. helmikuuta 2004.

⁽³⁾ Islannin viranomaiset eivät ole toimittaneet tietoja, joiden perusteella valvontaviranomainen voisi tehdä tämän määräyksen mukaisen arvioinnin.

on valtioiden välinen, se ei yksinään riitä hankkeen hyväksymiseksi ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisen poikkeuksen piiriin. Kyseessä oleva tuki ilmenee alakohdaisena tukena, tuottaa etua yksittäiselle yhtiölle (Farice hf.) ja saatiin aikaan pikemminkin liike-elämän toimijoiden ryhmän yksityisestä aloitteesta kuin laajempien myönteisten tulosten saavuttamiseksi Euroopan taloudelle tai merkittävien heijastusvaikutusten luomiseksi yhteiskunnalle yleensä. Hanke ei hyödytä Euroopan talousaluetta kokonaisuutena ⁽¹⁾ eikä se myöskään kuulu minkään tällä alalla toteutettavien yhteisön toimien piiriin ⁽²⁾.

On arvioitava, voisiko tuki olla perusteltua ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla. Sen mukaan tuki voidaan todeta ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi, jos se on tarkoitettu "tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseksi, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla".

Valvontaviranomainen katsoo, että ETA-markkinoille soveltuvuuden arvioinnin perusteena on käytettävä suoraan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohtaa. Jotta valtioneuvoston päätös olisi tämän määräyksen mukaisesti ETA-markkinoille soveltuva, sen on oltava välttämätön ja oikeassa suhteessa tavoitteeseen, johon sillä pyritään.

3.1 TUKITOIMENPITEIDEN VÄLTÄMÄTTÖMYYS

Valvontaviranomainen toteaa, että hankkeella pyritään varmistamaan Islannin internetyhteydet niin, että käytettävissä on luotettava tiedonsiirtomenetelmä, jonka varmistuksena voi toimia aikaisempi CANTAT-3-yhteys. Maantieteellisen sijaintinsa vuoksi Islanti on erityisen riippuvainen taloudellisen ja luotettavan televiestintäyhteyden käyttämättömyydestä. Kuten tämän päätöksen I.2 jaksosta käy ilmi, nykyisen CANTAT-3-kaapelin tai satelliittien käytön tarjoamat vaihtoehdot eivät olleet kestäviä, joko teknisten rajoitteidensa vuoksi, muista konsortion osakkeenomistajista riippuvuutensa vuoksi (CANTAT-3) ⁽³⁾ tai nousussa olevien kustannusten takia (satelliitit). Uusi merenalainen kaapeli, josta on tarkoitus tulla ensisijainen tiedonsiirtoyhteys Islantiin, on kapasiteetiltaan suurempi, luotettavampi ja CANTAT-3:n tarjoaman varmistuksen kanssa sillä pystytään turvaamaan televiestintäpalvelujen tarjonta Islannissa. Laajakaistayhteyksien ⁽⁴⁾ saatavuus on tunnustettu komission toimintalinjoissa ja valtioneuvoston päätöksissä ⁽⁵⁾ perustelluksi tavoitteeksi, sillä

⁽¹⁾ Ks. esim. valtioneuvoston päätös N 576/98, Yhdistynyt kuningaskunta, kanaalitunnelin rautatieyhteys (Channel Tunnel Rail Link), jossa suurnopeusrautatieyhteys ei ollut pelkästään yhden tai muutaman jäsenvaltion kannalta merkittävä, vaan EU:n laajuisesti tärkeä yhteys.

⁽²⁾ Tämän arviointiperusteen osalta ks. esim. komission päätös 96/369/EY saksalaisille lentoyhtiöille poistoina myönnettävästä verotuksesta (EYVL L 146, 20.6.1996, s. 42).

⁽³⁾ Kuten Islannin viranomaisten 27. helmikuuta 2004 päivättyssä ilmoituksessa esittämässä yhteenvedoraportissa todetaan, erityisesti konsortion jäsen Teleglobe oli taloudellisissa vaikeuksissa.

⁽⁴⁾ Tiedonsiirto, jossa yksi siirtoväline voi välittää useita kanavia samanaikaisesti. Termiä käytetään myös kuvaamaan kaistaleveydeltään yli 3 MHz:n taajuuksia. Laajakaistan avulla saadaan siirrettyä enemmän tietoa nopeammin.

⁽⁵⁾ Ks. eEurope 2004: Tietoyhteiskunta kaikille – Toimintasuunnitelma, komission tiedonanto, annettu 28. toukokuuta 2002, KOM(2002) 263 lopullinen; komission päätös asiassa N 213/2003: ATLAS-projekti: yritysuistojen laajakaistainfrastruktuuria koskeva ohjelma ja asiassa N 307/2004: laajakaistayhteydet Skotlannin syrjäisillä maaseutualueilla.

kyse on palveluista, jotka ovat omiaan vaikuttamaan myönteisesti monien alojen ja toimintojen tuottavuuteen ja kasvuun.

Kuten Farice-hankkeen historiasta on havaittavissa (erityisesti maaliskuussa 2002 tehdystä toteutettavuustutkimuksesta), Farice-hankkeen ei ollut mahdollista selviytyä puhtaasti yksityisenä aloitteena. Sekä valtioneuvoston myöntäminen että osakepääomankorotus johtuivat tarpeesta lisätä valtion osallistumista, jotta hankkeesta saataisiin taloudellisesti elinkelpoinen. Ilman valtion osallistumista hanke olisi joko siirtynyt tai sitä ei olisi toteutettu lainkaan. Näistä syistä valvontaviranomainen katsoo, että valtion tuki oli välttämätöntä ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettuna tavalla.

3.2 TUKITOIMENPITEIDEN SUHTEELLISUUS

Ollakseen ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukainen tukitoimenpiteen on myös oltava oikeassa suhteessa sille asetettuun tavoitteeseen eikä se saa vääristää kilpailua yhteisen edun vastaisella tavalla. Televiestintäpalveluiden luotettavan tarjonnan takaamiseen Islannissa liittyviä etuja on punnittava suhteessa haittoihin, joita aiheutuu kilpailun vääristymisestä verrattuna kilpailijoihin, jotka eivät voi saada julkista rahoitusta samanlaisten hankkeiden toteuttamiseen.

Sen paremmin kaapelin rakentamista kuin hallinnointiakaan ei myönnetty Farice hf:lle avoimen tarjouskilpailun perusteella. Valvontaviranomainen katsoo, että Islannin viranomaisten mainitsema laaja tiedottaminen hankkeesta ei voi korvata virallista tarjouskilpailumenettelyä, varsinkaan, kun osallistuminen rajoitettiin islantilaisiin ja färsaarelaisiin osapuoliin ⁽⁶⁾. Komission päätöskäytännössä avointa tarjouskilpailua on pidetty myönteisenä, vaikkakaan ei välttämättä pakollisena osana laajakaistahankkeiden hyväksymistä ⁽⁷⁾. Näissä päätöksissä on painotettu sitä, että kaapelin hallinnoinnin antaminen tehtäväksi alihankintana riippumattomalle varainhoitoyritykselle takasi infrastruktuurin hallinnoijan riippumattomuuden paremmin kuin tilanteessa, jossa palveluntarjoajalla on infrastruktuuria koskeva määräysvalta, kuten tässä tapauksessa.

Valvontaviranomainen pitää myönteisenä, että osakassopimuksessa määrätään syrjimättömästi, avoimesti ja markkinaehdoin tapahtuvasta hinnoittelusta. Hinnoittelupolitiikka vaikuttaa avoimelta, luettelo on julkaistu Farice hf:n internet-sivuilla ja se sisältää hintojen laskennassa käytettävän kaavan.

Lisäksi osakassopimus on periaatteessa avoin uusille osallistujille. Päätöksessä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta valvontaviranomainen esitti epäilyjä uusien osallistujien asemasta suhteessa perustajaosapuoliin. Nämä epäilyt perustuivat

⁽⁶⁾ Islannin viranomaiset toteavat: "Tavoitteena oli saada Farice-hankkeen osakkeenomistajiksi kattava osallistujajoukko Islannista ja Fär-saarilta, ja kaikkia televiestintäoperaattoreita kutsuttiin osallistumaan yhtiön perustamiseen."

⁽⁷⁾ Komission päätökset asioissa N 307/2004, N 199/2004 ja N 213/2003.

pääasiassa osakassopimuksen 7 jaksoon, joka suojaaa perustaja-osakkaiden asemaa antamalla niille mahdollisuuden säilyttää osakepääoma-asemansa. Islannin viranomaiset ovat kuitenkin valvontaviranomaisen päätökseen esittämässään huomautuksessa⁽¹⁾ hälvittäneet valvontaviranomaisen epäilyt, kun ne ovat painottaneet eroa yhtiön omistusoikeuksien saamisen ja televiestintäkaapelin käyttömahdollisuuden välillä. Kuten edellisessä kohdassa painotettiin, osakassopimuksessa määrätään syrjimättömästä, avoimesta ja markkinaehdoin tapahtuvasta hinnoittelusta, ja sen vuoksi siinä myönnetään asianmukainen pääsy käyttämään televiestintäkaapelia.

Alustavasti laskettu valtiontakaukseen liittyvä tuki (1,62 prosenttia⁽²⁾ tai noin 1,4 miljoonaa euroa) on melko rajallinen suhteessa 48,9 miljoonan euron kokonaisinvestointikustannuksiin, sillä sen suuruus on näin ollen 2,9 prosenttia. Islannin valtion osakepääomakorotuksen osalta on todettava, että kesäkuussa 2003 valtion osakepääoma oli jo laskenut 41 prosenttiin, kun taas yksityisten toimijoiden kuten Og Vodafonen osakepääoma oli kasvanut. Islannin viranomaiset ovat huomauttaneet, että huolimatta nykyisten osakkeenomistajien avoimuudesta uusia osallistujia kohtaan yksikään yhtiö ei ole osoittanut kiinnostusta hankkeeseen⁽³⁾. Islannin valtion osakepääomakorotuksesta aiheutuvan valtiontuen määrän laskeminen ei ole yksinkertainen tehtävä. Mutta vaikka koko osakepääomakorotus ja koko määräaikainen laina A katsottaisiin ääritapauksessa valtiontueksi⁽⁴⁾, Islannin valtion osallistumisen kokonaismäärä olisi kuitenkin noin 15,5 miljoonaa euroa. Tämä on noin 32 prosenttia Farice-hankkeen investointikustannuksista⁽⁵⁾.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut, että valtiontukisääntöjen mukaisen yhteensopivuusarvioinnin ei pitäisi tuottaa tulosta, joka on muiden perustamissopimuksen säännösten vastainen. Näin ollen valtiontukisääntöjen mukaisen arvioinnin yhteydessä on olennaista myös, annetaanko valtiontukea hankkeelle, joka saattaisi aiheuttaa kilpailuongelmia ETA-sopimuksen 53 ja/tai 54 artiklan soveltamisen osalta⁽⁶⁾. Tästä asiasta valvontaviranomainen huomautti päätöksessään muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta muun muassa, että vaikka olemassa oleva infrastruktuuri CANTAT-3 jää edelleen toimintaan⁽⁷⁾, huolenaiheena oli muun muassa se, että koko CAN-

TAT-3-yhteyskapasiteetti Islantiin kanavoitaisiin tulevaisuudessa E-Farice ehf:n kautta, jolla on enemmistöosakkuus Farice hf:ssä⁽⁸⁾. Näin ollen valvontaviranomainen kantoi huolta siitä, että yhteysjärjestelmien alalta Islannissa häviäisi kilpailu, kun markkinoille jäisi jäljelle vain yksi toimittaja. Nämä epäilyt ovat nyt hälvittäneet.

Farice-hanke edistää kilpailua, kun se luo uuden kansainvälisen yhteyskanavan, kun tähän saakka käytettävissä on ollut vain CANTAT-3:n tarjonta.

Lisäksi siitä syystä, että Farice hf:n hinnat ovat kansainvälisesti vertailtuna korkeat, Faricen perustajiin kuulumattomat tukkukapasiteetin ostajat Islannissa ovat tyypillisesti käyttäneet CANTAT-3-kapasiteettia, jota Teleglobe tarjoaa halvemmin hinnoin. Tämä osoittaa sen, että Farice ei näytä pystyvän harjoittamaan määräysvaltaa hintojen tai tarjonnan suhteen kansainvälisten Islannista ja/tai Islantiin suuntautuvien tietoliikenneyhteyksien markkinoilla nykyisissä markkinaolosuhteissa. Islannin viranomaiset arvioivat, että tällä hetkellä Teleglobe myy islantilaisille asiakkaille kapasiteettia siinä määrin, että se vastaa noin 50:tä prosenttia Faricen kautta toimivasta kapasiteetista. Ei vaikuta siltä, että Farice hf:n hinnoittelupolitiikka alittaisi CANTAT-3:n hinnat ja pystyisi näin ollen ajamaan tämän kilpailijan pois markkinoilta. Tukkuuemyyjät, jotka eivät ole Farice hf:n perustajien sidosyrityksiä, pystyvät ohittamaan Farice-kaapelin ja ovat itse asiassa tehneetkin niin.

Islannin viranomaiset vastasivat myös muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdyssä päätöksessä esitettyihin kysymyksiin, jotka liittyivät siihen, että Farice hf suunnitteli alun perin suuremman kaistanleveyden yhteishankintaa/vuokrausta CANTAT-3:sta yhdistääkseen nämä kaksi järjestelmää renkaaksi. Tällainen käytettävissä olevan kapasiteetin laaja ostaminen olisi todellakin poistanut Telegloben Faricen kilpailijoiden joukosta. Islannin viranomaiset totesivat, ettei Farice hf:llä tai E-Farice ehf:llä ole tällä hetkellä suunnitelmissa ostaa eikä vuokrata lisää CANTAT-3-kapasiteettia ja että Telegloben⁽⁹⁾ kanssa vuosia sitten käydyt neuvottelut eivät koskaan johtaneet minkäänlaiseen sopimukseen. Tämänhetkinen tilanne on se, että sekä Faricen että CANTAT-3:n kapasiteettia on saatavilla sekä Islantiin päin että Islannista pois päin. Lisäksi toiminnassa on muita operaatoreita kuten TDC ja T-Systems, jotka tarjoavat kapasiteettia CANTAT-3:ssa Islannin suuntaan, vaikkakin pienemmässä mitakaavassa.

Sen vuoksi tämänhetkessä tilanteessa valvontaviranomaisella ei ole syytä olla huolissaan asian kilpailunäkökohdista, ja asiaan liittyvät kilpailumenettelyt on saatettu päätökseen.

⁽¹⁾ Ks. Islannin viranomaisten 28. kesäkuuta 2006 päivätty kirje, s. 5.

⁽²⁾ Euribor + 2,30 % / vuosi – (Euribor + 0,18 % / vuosi) – 0,50 % = 1,62 %.

⁽³⁾ Ks. Islannin viranomaisten 28. kesäkuuta 2006 päivätty kirje, s. 5.

⁽⁴⁾ Ks. valvontaviranomaisen valtiontukisuuntaviivojen 17 luvun 17.3 kohta, jossa todetaan, että tietyissä tilanteissa takauksen arvo saattaa olla yhtä suuri kuin takauksen todellisuudessa kattama määrä.

⁽⁵⁾ Euroopan komissio on hyväksynyt 35 prosenttia kokonaisinvestointikustannuksista kattavan tuki-intensiteetin esim. maaseutualueiden laajakaistahanketta koskevassa valtiontukiasiassa N 188/2006 – Latvia.

⁽⁶⁾ Vrt. asia C-225/91, Matra SA v. komissio, Kok. 1993, s. 3203, 41 kohta; EFTAn tuomioistuimen tuomio asiassa E-09/04, The Bankers' and Securities' Dealers Association of Iceland v. EFTAn valvontaviranomainen, ei vielä julkaistu, 82 kohta.

⁽⁷⁾ Olemassa olevan infrastruktuurin rinnakkaisuudesta, ks. komission päätös asiassa N 307/2004, 45 kohta, missä esitetään myönteisessä valossa, että tämä tilanne minimoi tarpeettoman päällekkäisyyden riskin ja rajoittaa taloudellista vaikutusta toimijoille, joilla on jo toiminnassa olevia infrastruktuureja. Ks. myös komission päätös asiassa N 199/2004, 41 kohta, ja asiassa N 213/2003, 47 kohta.

⁽⁸⁾ Vuonna 2003 E-Farice ehf:llä oli 80 prosenttia Farice hf:n osakkeista, ja loput 20 prosenttia olivat Føroya Telen (19,93 %) ja muiden farsaarelaisen osakkaiden hallussa (yhteensä 0,6 %).

⁽⁹⁾ Teleglobe on selvinnyt aikaisemmasta 11 luvun mukaisesta menettelystä ja on tällä hetkellä NASDAQissa listattu yhtiö.

4. PÄÄTELMÄ

Edellä esitetyn arvon perusteella valvontaviranomainen arvioi, että tuki Farice hf:lle soveltuu ETA-sopimuksen toimintaan. Tästä huolimatta valvontaviranomainen pahoittelee sitä, että toimenpiteet toteutettiin ennen kuin Islanti oli ilmoittanut valvontaviranomaiselle valtiontakauksesta ja ennen kuin valvontaviranomainen oli tehnyt lopullisen päätöksen toimenpiteiden valtiontukiarvioinnista,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Farice hf:lle lainan valtiontakauksen ja pääomankorotuksen muodossa myönnetty tuki on valtiontukea, joka soveltuu ETA-sopimuksen toimintaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla.

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu Islannin tasavallalle.

3 artikla

Ainoastaan englanninkielinen teksti on todistusvoimainen.

Tehty Brysselissä 19 päivänä heinäkuuta 2006.

EFTAn valvontaviranomaisen puolesta

Bjørn T. GRYDELAND
Puheenjohtaja

Kristján A. STEFÁNSSON
Kollegion jäsen